

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm**Betänkandet En reformerad domstolslagstiftning (SOU 2011:42)**

(Ju2011/3644/DOM)

Sedan Riksdagens ombudsmän beretts tillfälle att lämna synpunkter på innehållet i det angivna betänkandet får jag anföra följande.

En sammanhållen lagstiftning om domstolar och domare

Jag har – vid sidan av vad som framgår av det följande – inga invändningar mot utredningens förslag till lag om domstolar och domare samt lag om nämndemän.

Bör några bestämmelser som nu finns i förordning föras in i den nya lagen eller ändras i sak?

För förståelsen av utredningens förslag hade det varit bra om utredningen hade utarbetat förslag till nya lydelse av domstolsinstruktionerna och omarbetat förvaltningsprocesslagen. Med den reservationen och med följande undantag tillstyrker jag utredningens förslag. Förslaget (1 kap. 5 § RB) innebär att det ska bli möjligt för tingsrätt att förordna den som tidigare varit ordinarie domare i tingsrätten att vara ordförande i juristkollegial sammansättning. På motsvarande sätt föreslås reglerna se ut för hovrätt och kammarrätt (2 kap. 5 § RB respektive 2 h § förvaltningsprocesslagen). Jag tillstyrker att reglerna blir likadana för dessa tre domstolslag och att möjligheterna att använda en pensionerad domare som ordförande utvidgas för tingsrätternas vidkommande. Däremot har jag svårt att förstå varför den pensionerade domaren måste vara pensionerad från en anställning i just den domstol som förordnandet avser. Det borde gå lika bra att anlita den som pensionerats från en domaranställning i en annan domstol.

Fördelning och omfördelning av mål

På s. 212 i betänkandet redovisar utredningen Grundlagsutredningens förslag till en regel i regeringsformen om hur dömande uppgifter skulle fördelas och vad som hände med det förslaget. Resultatet av den fortsatta beredningen av förslaget blev att regeringsformen inte innehåller någon regel om hur dömandet ska fördelas utan bara stadgar att varken regeringen eller någon förvaltningsmyndighet får lägga sig i detta. Utredningen föreslår nu en regel om hur dömandet ska fördelas, denna gång i

vanlig lag. Det innebär bl.a. att de nuvarande kraven på slumpmässighet tas bort. Utredningens argumentation till stöd för detta är övertygande. Jag tillstyrker utredningens förslag med påpekande att det ställer ökade krav på utförlighet i domstolarnas arbetsordningar när det gäller att formulera objektiva kriterier för fördelningen.

Behörighet för justitieråd i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen att tjänstgöra i den andra domstolen

Jag tillstyrker förslaget.

Behörighetskrav för den som, utan att vara ordinarie domare, utövar rättskipningsuppgifter; särskilt om medborgarskap

Jag tillstyrker förslagen i avsnitt 9.4 beträffande vilka personalkategorier som bör omfattas av ett krav på svenskt medborgarskap.

Domareden i framtiden

Jag anser att övervägande skäl talar för att avskaffa domareden. Det finns mera tidsenliga metoder att inbjuda till viktiga samtal om domarsysslans innebörd. Om eden ska vara kvar, måste den moderniseras. Utredningens förslag till ny lydelse är bra.

Chefsfunktioner i framtiden

När det gäller chefsstrukturen i underrätterna finns f.n. främst två varianter. Den traditionella strukturen innebär avdelningsindelning där av regeringen utsedda chefsrådmän är avdelningschefer. Vid sidan därav har det vuxit fram en modell där av domstolschefen utsedda rådmän är chefer för enheter som är mindre än vad en avdelning normalt är. Frågan som utredningen har haft att ta ställning till har varit om den sistnämnda modellen kan vara problematisk när det gäller chefernas oberoende och självständighet. Jag delar utredningens slutsats att systemet med enhetschefer är förenligt med regeringsformens bestämmelser om domarens oberoende och självständighet samt att det inte har någon menlig inverkan på verksamheten. Tvärtom anser jag att det ligger ett stort värde i att domstolarna själva kan bestämma hur de ska vara organiserade. Jag delar därför utredningens uppfattning att den enskilda underrätten ska avgöra om den ska vara indelad i avdelningar under chefskap av chefsrådmän eller i enheter under chefskap av enhetschefer som domstolschefen själv utser för begränsad tid. Motsvarande valfrihet bör gälla för överrätterna. Däremot har jag svårt att förstå varför en avdelningsindelning ska kräva godkännande från regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det finns ingen anledning att tro att någon domstol skulle välja att organisera sig på ett sätt som inte är bra för verksamheten. Därför bör det vara domstolen själv som bestämmer om den ska vara avdelningsindeldad.

Inrättande av nya befordrade domaranställningar utan chefskap.

I utredningens direktiv sägs att skälet att utreda frågan om befordrade domaranställningar utan chefskap är intresset av att kunna belöna och uppmuntra t.ex. yr-

kesskicklighet och intresse för specialisering. Även om de svenska domarna är en högt kvalificerad yrkeskår som gör ett utmärkt bra arbete, kan man naturligtvis inte utesluta att det kan bli ännu bättre med ett system med befordrade anställningar. Emellertid kan domstolarna redan nu belöna specialister och särskilt skickliga domare genom lönesättningen. Samtidigt visar utredningen på en hel del nackdelar med det system som skisseras i direktiven. Mot den bakgrunden delar jag utredningens uppfattning att det inte finns tillräckliga skäl att inrätta befordrade anställningar utan chefskap.